

17

СПОГАДИ
МЕШКАНЦІВ

ВЕСЕЛОГАЇВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ
РАДИ

ГОЛОДОМОР 1932 – 1933 р.

Я, КАРБІВНИЧА МАРІЯ ДЕНИСІВНА, ПРОЖИВАЮ В СЕЛІ НОВОВОЛОДИМИРІВКА ВЕСЕЛОГАЇВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ НОВОМОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ. РОДОМ Я З КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ОЛЕКСАНДРІЙСЬКОГО РАЙОНУ С. БОВТИШКА. НЕ ПАМ'ЯТАЮ ВЖЕ І СКІЛЬКИ РОКІВ, ВИПISYЮ ГАЗЕТУ „СІЛЬСЬКІ ВІСТІ„ І ПРОЧИТАВШИ СТАТТІЮ, ЩО БАГАТО МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ НЕ ВІРІТЬ В ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКУ Я ХОЧУ СКАЗАТИ, ЩО ГОЛОДОМОР БУВ. Я З 1926 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, АЛЕ ДО СИХ ПІР СТОЯТЬ ПЕРЕД ОЧИМА ПОДІЇ ТИХ ЧАСІВ. ХОЧУ ЗВЕРНУТИСЬ ДО РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ „СІЛЬСЬКІ ВІСТІ„ НАПИСАТИ МОЇ СПОГАДИ. У БАТЬКА І МАТЕРІ НАС БУЛО ЧЕТВЕРО ДІТЕЙ, МИ МАЛЕНЬКІ, ЇСТИ НЕМА ЧОГО. ДО ХАТИ ЗАЙШЛИ ЧОЛОВІК І ЖІНКА ПОЧАЛИ ШУКАТИ І ЗАБИРАТИ ОСТАННІ ХАРЧІ. ШУКАЛИ СКРИЗЬ, НАПОЛИЦЬЯХ, В КОМОРІ, В ПЕЧІ. МОЯ БАБУСЯ ВСПІЛА ВИСИПАТИ ВІДРО КВАСОЛІ НА ПІЧ, ЗАСТЕЛИЛА РЯДНОМ, ПОСАДИЛА НАС МЕЛЕНЬКИХ ЗВЕРХУ. НЕ ЗНАЙШОВШИ НІЧОГО ЧОЛОВІК ПОЛІЗ НА ПІЧ І ПІДНЯВ РЯДНО, БАБУСЯ ЗІ СЛІЗМИ НА ОЧАХ НЕ ЗНАЛА ЩО РОБИТИ З ЖАХУ. АЛЕ ЧОЛОВІК ПРОМОВИВ, ЩО НЕМА ТУТ НІЧОГО, ТІЛЬКИ ДІТИ ГОЛІ СИДЯТЬ. КОЛИ ЖІНКА ВИЙШЛА З ХАТИ НА ВУЛИЦЮ, БАБУСЯ КИНУЛАСЯ ДО ЧОЛОВІКА І СТАЛА ЦІЛУВАТИ ЙОМУ РУКИ, ТАК МИ ДОЖИЛИ ДО ВЕСНИ. ПОТЕПЛІЛО, НА ГОРОДІ ПОЧАВ СХОДИТИ ОСОТ І МИ БОСІ БІГЛИ НА ГОРОД РВАЛИ І ЇЛИ, ТАКИЙ ДОБРИЙ БУВ ВІН НАМ. КОЛИ НА ДЕРЕВАХ З'ЯВИЛИСЯ ЛИСТОЧКИ, МИ РВАЛИ ЛИСТОЧКИ ВМОЧАЛИ ЇХ В СІЛЬ І ЇЛИ. МОЇ МЕНШІ ДВІ СЕСТРИЧКИ ОЛЕНА І ГАЛЯ ПОМЕРЛИ З ГОЛОДУ. ПАМ'ЯТАЮ, ЯК ОДНОГО РАЗУ, ДІТИ ЩЕ ВСІ БУЛИ ЖИВІ, МАМА НАС ВСІХ ПОБУДИЛА, ТАЙ СІЛА НА ЛЕЖАНКУ. БАТЬКО СІДІВ НА ЛАВІ І ПОЧАВ ГОВОРИТИ ДО МАМИ, ПРОПОНУЮЧИ ЇЙ СТАРШУ ДОЧКУ ОСТАВИТИ, А ПОРІЗАТИ І ПОЇСТИ МЕНШИХ ДІТЕЙ, ЩОБ ВИЖИТИ. НА ЩО МАТИ ВІДПОВІЛА: „ІДИ ДЕНИСЕ В СВІТ КУДИ ХОЧЕШ, А ДІТЕЙ Я НЕ ДАМ!“ БАТЬКО ПОЧАВ ЇЙ РОЗПОВІДАТИ, ЩО СУСІД УБИЙВОК УЖЕ І ДІТЕЙ ПОЇВ, І БАТЬКА З МАТІР „Ю І ЖИВИЙ ЗОСТАВСЯ. БАТЬКО ПІШОВ З ДОМУ, ПОМЕРЛИ МОЇ СЕСТРИЧКИ, МАМА В РОЗПАЧІ. ЗА ЖИТНЮ ХЛБИНУ ТА ВІДРО КУКУРУДЗЯНОЇ МУКИ МАТИ ПРОДАЄ ХАТУ І РАЗОМ З ДІТЬМИ ПІШКИ ВИРУШАЄ В ДОРОГУ ДО СВОЄЇ ТІТКИ, ЯКА ПРОЖИВАЛА В СЕЛІ РОЗА, ХУТОР 46, ЗАРАЗ СЕЛО НОВОВОЛОДИМИРІВКА. ЙШЛИ ПІШКИ, БОСІ, ГОЛОДНІ, ПО ЗАЛІЗНИЧНИМ КОЛЯМ ДО СТАНЦІЇ КРАСНА ЦЕРКВА. ПИТАЛИ У ЛЮДЕЙ ДОРОГУ, ПРОСИЛИ ХЛБА. ПАМ'ЯТАЮ З НАМИ ТРАПИВСЯ ТАКИЙ ВИПАДОК. ЙШОВШИ ДОРОГОЮ МИ ЗУСТРИЛИ ДІДА, ЯКИЙ СПАВ НА КРАЮ, ПІД ГОЛОВОЮ КОШОЛКА І ПІДЖАК ПІДСТЕЛЕНИЙ. МАМА ЗБУДИЛА ЙОГО, ТАЙ ДОРОГУ ПИТАЄ ДО КРАСНОЇ ЦЕРКВИ, ДІД ДОРОГИ НЕ СКАЗАВ, АЛЕ ЗАПРОПОНУВАВ МАМІ ЗАЙТИ ДО ЙОГО ХАТИ, ВІДПОЧИТИ, ПОЇСТИ. ЖИВ ВІН НЕДАЛЕКО, ТО Ж МАМА ПОГОДИЛАСЯ. ЗАЙШОВШИ ДО ХАТИ МИ ПОБАЧИЛИ БАБУ БІЛЯ ПЛИТИ, ЯКА ВАРИЛА БОРЩ З М'ЯСОМ, НА ТАБУРЕТКІ СІДИТЬ ХЛОПЧИК І СТРИЖЕ ЙОГО МОЛОДА ЖІНКА. ДІД НАКАЗУЄ БАБІ НАГОДУВАТИ НАС, ВИТЯГНУВ З КОШОЛКИ ПІВ ЗДОРОВОЇ ХЛБІНИ ХЛБА, ТУЛЬКИ І МУКИ ТОРБУ, МИЛО, А БАБА ПИТАЄ ЙОГО: „ЩО НЕ ПРОДАВ?„ А ВІН КАЖЕ „НІ!“ А МИ ДИВИМОСЬ НА ТОЙ ХЛІБ, ЧИ ОДРІЖЕ ДІД, КОЛИ З КІМНАТИ, ЗАВІШАНОЇ ШИРМОЮ, ВИХОДИТЬ ЩЕ ОДНА ЖІНКА З НАГРУДНИМ ФАРТУХОМ „ВСИМ У КРОВІ. ДІД ГРИМНУВ НА НЕЇ, ЩОБ ЗАХОВАЛАСЬ. МАМА З ПІДОЗРОЮ ЗАПИТАЛА: „ХТО ЦЯ ЖІНКА?“ ДІД ВІДПОВІВ, ЩО ВОНА НЕ СПОВНА РОЗУМУ.

ДІД ЗРАЗУ КАЖЕ БАБІ: „ЗВАРИ БОРЩУ”. БАБА ПІШЛА В ПОГРІБ , НІБИ ЗА ПОМИДОРАМИ , ПІДІЙШЛА ДО НЕВІСТКИ , А ТА ЇЙ ЗАМОК У МАКІТРУ , А МАМА ПОБАЧИЛА , ТАЙ НАС НАДВІР ХОТІЛА ВИВЕСТИ , БУЦІМТО ПОСИДІТИ , А БАБА В СІНИ , ХОТІЛА ЗАМОК НА КЛЯМКУ НАКИНУТЬ , А МАМА РУКУ ТА НОГУ У ДВЕРІ ВСТАВИЛА , МИ ВИЙШЛИ НАДВІРІ МАМА КАЖУТЬ : „ ТІКАЙТЕ , БО ПОВБИВАЮТЬ! „ , А МИ ЯК ЗАКРИЧИМО ТА ТІКАТЬ У ВОДУ (ВОДОЙМИЩЕ БУЛО ЯКЕСЬ) . МАМА ШВИДКО НАС ПЕРЕКИНУЛА НА ДРУГОЙ БІК І МИ ПОБІГЛИ НА ГОРУ , А БАБА ВИБІГЛА , ТА ПОЧАЛА КРИЧАТИ : „ ВЕРНІТЬСЯ , БО МЕНЕ ДІД УБИВАЄ , ЩО Я ВАС ВИПУСТИЛА! „ ДІД ПУСТИВ НА НАС СОБАКУ , ЗАВБІЛЬШКИ , ЯК ТЕЛЯ . СОБАКА ДОБІГ ДО ВОДИ І СТАВ , А ДІД З БУЛАВОЮ В РУКАХ КРИКНУВ : „ЩАСТЯ ТВОЄ , ЩО ТИ ВТЕКЛА !” НАЗУСТРІЧ ТРАКТОР ЇХАВ З ПОЛЯ ДО ДОРОГИ , ТА СТАВ БІЛЯ НАС . МАМА ПИТАЄ У ТРАКТОРИСТА :”ЩО ТО У ВАС ЗА ХАТА ? „ А ТРАКТОРИСТ : „ А ВИ ТАМ БУЛИ ? ХТО ТУДИ ПОПАВ , ВІДТІЛЬ ЖИВИЙ НЕ ВИХОДИТЬ „, ЗАБРАВ НАС У ТРАКТОР , А МАМА ЗЗАДУ СТАЛА НА КУЛЬТИВАТОР І ВІДВІЗ НАС ДО ЯКОГОСЬ НАЧАЛЬНИКА , РОЗПОВІВ ПРО НАС ЙОМУ , А НАЧАЛЬНИК І КАЖЕ , ЩО КОТРАСЬ З ДІТЕЙ В СОРОЧЦІ РОДИЛАСЬ , А МАМА НА МЕНЕ ПОКАЗАЛИ . А В ТЮРМУ ТОГО ДІДА НЕ САДИЛИ , БО В НЬОГО КУПА ГРОШЕЙ БУЛА , ВІДКУПЛЯВСЯ ВЕСЬ ЧАС . ТАК ЯК МОЖНА ЗАБУТИ ТОЙ ГОЛОДОМОР ?

А В 1947 РОЦІ ПАМ’ЯТАЮ ЖИЛА У НАС В СЕЛІ ОДНА ЖІНКА , ЗВАТИ ЇЇ БУЛО МАРІЯ . МАЛА ВОНА ТРЬОХ ДІТОЧОК . СТАРШІЙ ЛІДІ БУЛО ДЕСЬ СІМ РОКІВ , СЕРЕДНЬОМУ ПЕТІ РОКІВ З ЧОТИРИ , А САМОМУ МЕНШОМУ ВАНІ – ОДИН РІК . ТАК ВОНА ОТРУЇЛА ВАНЮ ЧАСМ , В ЯКИЙ ДОБАВИЛА КАУСТИКУ , ЩО З НЬОГО МИЛО ВАРИЛИ . ВАНЯ ПОМЕР І МАРІЯ ВИПАТРОШИЛА ВНУТРОЩІ , ПОКЛАЛА В ПОГРІБ , ЩОБ ЇСТИ . СТАРША ЛІДА ХОДИЛА ПРОСИТИ ЇСТИ ПО СЕЛАМ , СПАЛА ПІД СКИРТАМИ . ПРИЙШОВШИ ДОДОМУ , ПОБАЧИЛА , ЩО МАТИ ЗРОБИЛА З ВАНЕЮ , ПОПРОСИЛАСЯ В МАТЕРІ В ТУАЛЕТ . ЛІДА ВИЙШЛА З ХАТИ І ПОБІГЛА ДО СУСІДА - ДІДА ПЕТРА ЗАГОРОДНЬОГО , РОЗПОВІЛА ЙОМУ ВСЕ . ДІД ПЕТРО ЗАБРАВ ВАНЮ , ЗРОБИВ ЯЩИЧОК І ПОНІС НА КЛАДОВИЩЕ . ВИКОПАВ ЯМУ І ЗАХОВАВ ВАНЮ , А САМ ЗАХОВАВСЯ В ПОСАДКУ . МАРІЯ ПРИЙШЛА НА КЛАДОВИЩЕ , А ДІД ПЕТРО ВИХОДИТЬ З-ЗА ДЕРЕВ , ВОНА НАЗАД ТІКАТЬ . ТРИ ДНІ ДІД ЧЕРГУВАВ НА КЛАДОВИЩІ , НА ЧЕТВЕРТИЙ ЇЇ НЕ БУЛО . МАРІЯ З ПОДРУГОЮ ВКРАЛИ У СУСІДА КОРОВУ , ТА ЇХ ПІЙМАЛИ І ЗАСУДИЛИ НА ТРИ РОКИ . Я НЕ МОЖУ ЦЕ ВСЕ ЗАБУТИ . ЛЮДИ ХОДИЛИ ПО ТОЛОЦІ , ЗБИРАЛИ ЦВІТ ЗЕМЛІ , НАЗИВАЛИ РАНІШ-ЛОКШИНА , РОЗПАРЮВАЛИ І ЇЛИ , ВОНА БУЛА ТАКА ДОБРА . ЗВАРЕНА ВОНА БУЛА ЧЕРВОНОГО КОЛЬОРУ , ВИЛИВАЛИ ХОВРАХІВ , ТЕЖ БУЛИ СМАЧНІ , ПЕКЛИ З ЛОБОДИ ОЛАДКИ , КУРАЙ МОЛОЛИ ТА ЇЛИ , ТАК І ДОЖИВАЛИ . КОЛИ ВРОДИЛА ПШЕНИЦЯ , ТО ХОДИЛИ ЗБИРАТИ КОЛОСКИ , ОХОРОНА ЗПІЙМАЄ КОГО , ЗАБЕРЕ КОЛОСКИ , А ПОТІМ ЛЮДЕЙ БИЛИ І ЗАСУДЖУВАЛИ . ТАКИЙ БУВ ЗАКОН СТАЛІНА , А ЯК ПОМЕР СТАЛІН , ТО МИ ПЛАКАЛИ , БО ТАКОГО ВЖЕ НЕ БУДЕ ЧАСУ . ПРАЦЮВАЛИ В ТОЙ ЧАС ЗА ТРУДОДНІ , НАМ НІЧОГО НЕ ПЛАТИЛИ , ПРИЇЗДИЛИ УПОЛНОМОЧЕНІ , ЗАСТАВЛЯЛИ ПІДПИСУВАТИСЬ НА ОБЛІГАЦІЇ , КОТРІ НІЧОГО НЕ КОШТУВАЛИ . ТАК ТІ ОБЛІГАЦІЇ ЛЕЖАЛИ НА ПОЛІЦЯХ РОКАМИ , ЛЮДИ ПАЛИЛИ ЇХ ТА І ВСЕ . ХІБА ЦЕ МОЖЛИВО ЗАБУТИ ?

20

Я, ДОРОГОКУПЛЯ ВАЛЕНТИНА АНТОНІВНА, 1931 РОКУ НАРОДЖЕННЯ. ПАМ"ЯТАЮ ЗІ СЛІВ БАТЬКІВ, ЩО ПІД ЧАС ПАНУВАННЯ МЮЛЛЕРА, ЯКИЙ В ТІ ЧАСИ ПРОЖИВАВ У НАШОМУ СЕЛІ, ЛЮДИ НЕ БІДУВАЛИ І НЕ ГОЛОДУВАЛИ. ВІН ДОБРЕ ВІДНОСИВСЯ ДО РОБІТНИКІВ. ВИДАВАВ НАКАЗ КОМІРНИКОВІ НА ВИДАЧУ ЛЮДЯМ КРУПІВ, ВЕЛИКИМ СІМ „ЯМ ДАВАВ КОРОВУ, ЩОБ СІМ"Я НЕ ВМЕРЛА З ГОЛОДУ. МІЙ ДІД, ДОРОГОКУПЛЯ АНАНІЙ ЛЕОНТІЙОВИЧ, ШУКАЮЧИ КРАЩОГО ЖИТТЯ ЇЗДИВ В ДОНСЬКІ СТЕПИ, АЛЕ НІДЕ НЕ ЗНАЙШОВШИ РОБОТИ ПОВЕРНУВСЯ ДО ПАНА МЮЛЛЕРА. В ТІ ЧАСИ В НАС БУЛО ЩЕ ТРОХИ КРАЩЕ, НІЖ В ДРУГИХ ОБЛАСТЯХ. ПАН МЮЛЛЕР ПРИЙНЯВ ДІДА НА РОБОТУ, ДАВ ЗЕМЛЯНКУ, КОРОВУ, РОЗПОРЯДЖЕННЯ В КОМОРУ КОМІРНИКОВІ НА ВИДАННЯ КРУПІВ. ДІД ПОВИНЕН БУВ ВІДРОБИТИ, АЛЕ СІМ „Я НЕ ГОЛОДУВАЛА. В ЦЕЙ ЧАС СУСІДСЬКИЙ ПАН ОБЕРЕМОК, ВІДНОСИВСЯ ДО РОБІТНИКІВ, ЯК ДО СОБАК. ЗА КОЖНУ ПРОВИНУ ГОДУВАВ ЧЕРВИВИМ ХЛІБОМ, ЛЮДИ НЕ МАЛИ, ЩО ЇСТИ, БІДУВАЛИ. ДЯКУЮЧИ ПАНУ, БАТЬКО МАВ МАЛЕНЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ВІД ГОЛОДУ НІХТО НЕ ВМЕР В СІМ „І.

Я, ВОРОБІЙОВА НАДІЯ ІВАНІВНА 1926 РОКУ НАРОДЖЕННЯ. ПАМ"ЯТАЮ МЕНІ БУЛО СІМ РОЧКІВ В ТОЙ ЧАС ХОДИЛИ ЛОВИТИ ХОВРАХІВ ЗІ СТАРШОЮ СЕСТРОЮ. В СІМ"І БУЛО ЧЕТВЕРО ДІТЕЙ. БУЛО ДУЖЕ ТІРКО. В СТЕПУ ЗБИРАЛИ КУРАЙ, ЦВІТ ОКАЦІ, НЕСЛИ МАМІ, МАМА ТЯЖКО ХВОРИЛА НА НОГИ, АЛЕ ПРАЦЮВАЛА В ЯСЛАХ КУХАРКОЮ. ПАМ"ЯТАЮ, ЩО БУЛА КОРОВА У НАС, ТАК І ВИЖИЛИ. ХТО КРАЩЕ ЖИВ, В ТИХ ВІДБИРАЛИ ВСЕ ДО НИТКИ.

ГАРАЩУК ЯКІВ МИХАЙЛОВИЧ 1924 РОКУ НАРОДЖЕННЯ.
ГАРАЩУК МЕЛАНІЯ ДМИТРІВНА 1920 РОКУ НАРОДЖЕННЯ В ЗВ"ЯЗКУ З ХВОРОБОЮ ВЖЕ НЕ ПАМ"ЯТАЮТЬ ТИХ ЧАСІВ.

ДОРОГОКУПЛЯ ЛІДІЯ МИКОЛАЇВНА, ДОЧКА ДОРОГОКУПЛІ МИКОЛИ САВЕЛІЙОВИЧА 1922 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, ЗГАДУЄ ЗІ СЛІВ БАТЬКА, ЩО В ТОЙ ЧАС БАБУСЯ АНАСТАСІЯ ПАВЛІВНА, АЖ ДАЛЕКО ЗА РІЧКОЮ ХОВАЛА НОЧАМИ ЗЕРНО, ЩОБ ПРОГОДУВАТИ ДІТЕЙ, ТРОХИ НЕ ВТОПИВШИСЬ. ПРИХОДИЛИ ДО ЇХНЬОЇ СІМ"І П"ЯТЬ ЧОЛОВІК, ЯКІ ЗАБИРАЛИ ВСЕ ДО ПОСЛІДНЬОГО, ЗАБИРАЛИ НЕ ТІЛЬКИ ХАРЧІ, АЛЕ Й ОДЕЖУ, ВАЛЯНКИ, КОЖУХИ. ЩОБ НЕ ВІДБИРАЛИ ВЗУТТЯ, ДІД РОБИВ У ВАЛЯНКАХ ДІРКИ, ЩОБ БАЧИЛИ, ЩО ДРАНІ І НЕ ВІДБИРАЛИ. БАБУСА ВАРИЛА ЇСТИ ВНОЧІ, ВАРЕНЕ ХОВАЛИ У ЯМІ ПОГРІБА, ЗАРИВАЛИ У ЗЕМЛЮ, ПРИТОПТУВАЛИ НОГАМИ, ЩОБ ДО РАНКУ ПІЧ БУЛА ХОЛОДНА. ІЗ СІМ „І ДОРОГОКУПЛІВ ВІД ГОЛОДУ НІХТО НЕ ПОМЕР, ВСІ ШЕСТЕРО ЧОЛОВІК ВИЖИЛИ.

ЗІ СЛІВ ПРИЩИП ВАЛЕНТИНИ АНДРІЇВНИ, НЕВІСТКИ ПРИЩИП ГАННИ ГРИГОРІВНИ 1920 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, ЩО ЇХНЯ СІМ „Я ПРИЇХАЛА В НАШ КРАЙ З ПОЛТАВИ. ВІД ГОЛОДУ В СІМ „І НЕ ПОМЕР НІХТО. МАЛИ НЕВЕЛИКЕ ГОСПОДАРСТВО. З ПОЛТАВИ ПРИЇХАЛИ КІНЬМИ. ЇХАЛИ В НАШІ КРАЇ ЛЮДИ, ТОМУ ЩО В ІНШИХ МІСТАХ БУВ ГОЛОД ЩЕ ГІРШИЙ, БІЛЬШИЙ, СТРАШНІШИЙ.

В СІМ „І ПРИЩИПА САВЕЛЯ ТА ГАННИ ГРИГОРІВНИ БУЛО 5 ДІТЕЙ. ПІД ЧАС ОБШУКУ ЗНАЙШЛИ ЗАХОВАНИЙ МІШОК ПШЕНИЦІ, ЗА ЦЕ ЇХ ВСІХ ВИГНАЛИ З ХАТИ. ВІДІБРАВШИ ВСЕ, ДІТИ ЗАЛИШИЛИСЯ НА ВУЛИЦІ, А САВКУ ТА ГАННУ ЗААРЕШТУВАЛИ. ДІТЕЙ ГОЛОДНИХ ТА ХОЛОДНИХ РОЗІБРАЛИ БЛИЗЬКІ ТА ДЕЛЕКІ РОДИЧІ.

Я, ГРЕЗЄВА МАРІЯ ІВАНІВНА 1926 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, ПАМ „ЯТАЮ, ЯК НАШУ СІМ „Ю ВИГНАЛИ З ХАТИ, 5 ДІТЕЙ МАТІР І БАТЬКА БЕЗ НІЧОГО. БАТЬКИ БУЛИ СЕРЕДНЯКАМИ НА ТОЙ ЧАС. ПОСЕЛИЛИ ДО КУРКУЛЯ ЮРЧЕНКА В ХАТУ НА ДЕЯКИЙ ЧАС У С. ДУБОВІМ ГАЮ. А З НАШОЇ ХАТИ ЗРОБИЛИ ЯСЛА. ВОСЕНИ НАС ПОВЕРНУЛИ ДО НАШОЇ ХАТИ - ПУСТОЇ ПУСТІСІНЬКОЇ. ЇСТИ НЕ БУЛО НІЧОГО, ПАМ „ЯТАЮ ЩО ВІД ГОЛОДУ У МЕНЕ БУЛИ ДУЖЕ ПУЖЛІ НОГИ. ЩОБ СІМ „Я НЕ ВМЕРЛА З ГОЛОДУ ДАЛИ НАМ КОРОВУ. СІМ „Я ВИЖИЛА, НІХТО НЕ ПОМЕР. ЇЛИ ЦВІТ З ОКАЦІЇ, РІПУ ТА ТРОХИ МОЛОКА. АЛЕ В 1947 РОЦІ ЛЮДИ МЕРЛИ, БІЛЬШ НІЖ У 1932 - 1932 РОЦІ, МІЙ БАТЬКО АВРАМЕНКО ІВАН КИРИЛОВИЧ ПРАЦЮВАВ У ПАНА МЮЛЛЕРА, ВІН БАТЬКОВІ ДОПОМАГАВ, ДАВ ЗЕМЛІ ЧАСТКУ, ЗА ЯКУ БАТЬКО ВІДРОБИВ І СІМ „Я ПОЧАЛА ТРОХИ ЖИТИ, СІЯТИ ЗЕМЛЮ, РОЗВОДИТИ ПТИЦЮ, СІМ „Я ПОЧАЛА СТАВАТИ НА НОГИ. РОБОЧИХ У ПАНА ГОДУВАЛИ, ДОБРЕ ВІДНОСИЛИСЬ.

Я, РОЗСОХА ОЛЕКСАНДРА МУСІЇВНА 1928 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, НАРОДИЛАСЯ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ. В 1929 РОЦІ НАША СІМ „Я ПРИЇХАЛА В 45 (ЗАРАЗ ДУДНІКОВЕ) У 1930 РОЦІ БАТЬКО З МАТІР „Ю КУПИЛИ ХАТУ У С. ПЕРВОМАЇВСЬКОМУ У АКСЮТИ. ЛЮДИ ДОПОМОГЛИ ОВОЧАМИ ЗАСАДИТИ ГОРОД, КАРТОПЛЯ ДОБРЕ ВРОДИЛА, БАТЬКО МУСІЙ НАВІТЬ ПОДІЛИВСЯ З БРАТАМИ. В 1933 РОЦІ ХОДИЛИ ВИЛИВАТИ ХОВРАХІВ НА БАЛЦІ. ДЕ ЗАРАЗ ЖИВЕ КУЖІЛЬНИЙ ВІКТОР ТА ЖАННА ЖИЛА В ЗЕМЛЯНЦІ БАБА ВЕДМЕДЬОВІША, ЦЕ БУЛА НАША СУСІДКА. ВОНА БУЛА САМОТНЯ, В ТОЙ ЧАС ПОМЕРЛА З ГОЛОДУ. В НАШІЙ СІМ „І З ГОЛОДУ НІХТО НЕ ПОМЕР. В 1933 РОЦІ ЗАБИРАЛИ ХАРЧІ ПО ХАТАХ, ЗАЛИШИЛИ БЕЗ НІЧОГО І НАС. ХАРЧІ ХОВАЛИ ПІД СТІХУ, ХОВАЛИ ПІД ПРИВ „ЯЗАНОЮ СОБАКОЮ, ВИКОПУВАЛИ ЯМУ, ЗАСИПАЛИ ЗЕМЛЕЮ. В 1934 РОЦІ ЩОБ МИ ПІДНЯЛИСЬ НА НОГИ НАМ ДАЛИ ТЕЛИЧКУ.

ТРОЯН ЛУКА ГНАТОВИЧ, БАТЬКО ТРОЯН ЛЮБОВІ ЛУК „ЯНІВНИ 1931 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, РОЗПОВІДАВ, ЩО У 1933 ПРОЦІ ЇЛИ ПРОСЯНУ ПОЛОВУ ЗАПАРЮЮЧИ. В СІМ „І БУЛО 5 ДІТЕЙ, ВИЖИЛИ ВСІ, З ГОЛОДУ НІХТО НЕ ПОМЕР. В 1932 - 1933 РОЦІ ЗАБИРАЛИ ХАРЧІ, СКОТИНУ, ЗАЛИШАЮЧИ БЕЗ НІЧОГО, ЛЮДИ БУЛИ ПРИРЕЧЕНІ НА СМЕРТЬ.

22

Я, ПРЯДКО ВАСИЛЬ МИКИТОВИЧ 1935 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , МОЖУ
СКАЗАТИ , ЩО МІЙ ДІД ПРЯДКО ІВАН ІВАНОВИЧ В 1933 РОЦІ ЗАБРАВШИ
СВОЮ ДРУЖИНУ НАТАЛІЮ КУПРІЯНОВНУ , СТАРШОГО СИНА МИКИТУ
(МОГО БАТЬКА) ТА 4 МЕНЬШИХ ДІТЕЙ ВИЇХАВ ДО КАЗАХСТАНУ , ЩОБ
НЕ ПОМЕРТИ З ГОЛОДУ . В 1938 РОЦІ ВСЯ СІМ „Я ПОВЕРНУЛАСЬ З
КАЗАХСТАНУ В СЕЛО ВЕСЕЛИЙ ГАЙ .

Я , ДУДКА ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ 1928 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . БАТЬКИ ВИЇХАЛИ
У ВІЛЬНЯНСК . ДО ШКОЛИ ХОДИВ В СЕЛІ КЕРПОТІВКА . В 1932 - 1933 РОЦІ
Я РАЗОМ З ДІДОМ ДУДКОЮ СГОРОМ МАТВІЙОВИЧЕМ ХОДИЛИ ПО ПОЛЯХ
ЗБИРАЛИ КУКУРУДЗУ ТОВКЛИ КУКУРУДЗУ В СТУПІ , РОБИЛИ КРґПУ І ЇЛИ .
З СґМКОЮ Я ХОДИВ ПО СТЕПАХ , ШУКАЮЧИ КУРАЙ , ЛОБОДУ , ЩО
ЗНАЙДУ НІС ДОДОМУ . ОДНОГО РАЗУ З ДІДОМ МИ ЗНАЙШЛИ БАГАТО
КУКУРУДЗИ , АЖ ДВА ВІДРА НАЗБИРАЛИ , ТО ЖИЛИ МИ ЦІЛИЙ МІСЯЦЬ .
ВИЛИВАЛИ ХОВРАХІВ , СТАВИЛИ ПЕТЛІ . ПО ХАТАХ ХОДИЛИ ЯКІСЬ ЛЮДИ
ЗАБИРАЛИ ВСЕ ДО НИТКИ . ДІД ХОВАВ ХАРЧІ , ЩОБ НЕ ЗНАЙШЛИ НІЧОГО .
ЛЮДИ МЕРЛИ ВІД ГОЛОДУ , АЛЕ З НАШОЇ СІМ „І НІХТО НЕ ПОМЕР .

ДРОЗД ВАСИЛЬ ЙОСИПОВИЧ 1930 РОКУ НАРОДЖЕННЯ ПРО ТОЙ ЧАС
НІЧОГО НЕ ПАМ „ЯТАС .

ПЮТЮНИК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ 1932 РОКУ НАРОДЖЕННЯ ПРО ТОЙ
ЧАС НІЧОГО НЕ ПАМ „ЯТАС .

САМОЙЛЕНКО ГАЛИНА ГЕРАСИМІВНА 1928 РОКУ НАРОДЖЕННЯ ,
ВНАСЛІДОК ХВОРОБИ НІЧОГО НЕ ПАМ „ЯТАС .

Я , КУЖІЛЬНА ГАЛИНА ПАНКРАТІВНА 1932 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , ПАМ
ЯТАЮ , ЩО МОЇ БАТЬКІ В 1933 РОЦІ ПОМЕРЛИ ВІД ГОЛОДУ , ТАК
РОЗПОВІДАЛА МЕНІ МОЯ БАБУСЯ В МОЇХ МАМИ З ТАТОМ БУЛО СЕМЕРО
ДІТЕЙ . ВСІ ПОМЕРЛИ ВІД ГОЛОДУ , ЗАЛИШИЛАСЯ ТІЛЬКИ СЕМИМІСЯЧНА
Я , ДОГЛЯДАЛА МЕНЕ БАБУСЯ . Я НЕ МОЖУ СКАЗАТИ ІМЕНА БАТЬКІВ ,
СВІСТЕР І БРАТІВ , ТАК , ЯК НЕ ЗГАДАЮ .

Я . КОРАБЛЬОВА НАДІЯ ТИМОФІВНА 1928 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , ПАМ „ЯТАЮ ,
ЯК ВИМІНЮВАЛИ ОДЯГ НА ХАРЧІ . ЖИЛИ МИ НА ГОНЧАРЯХ , ЇЛИ В 32 РОЦІ
М'ЯСО ДОХЛОЇ КОБИЛИ , ЗБИРАЛИ КУРАЙ . ПОМЕРЛА ВІД ГОЛОДУ МОЯ
РІДНА ТІТКА , ІМ „Я НЕ ЗГАДАЮ . КОЛИ З ДОХЛОЇ КОБИЛИ НІЧОГО НЕ
ЗОСТАЛОСЯ , ШКУРУ ОБСМАЛИЛИ , ЗВАРИЛИ І ЇЛИ . ВІД КУРАЮ БУЛИ В

ЛЮДЕЙ АПЕНДИЦИТИ. НА ПОЛІ ШУКАЛИ ГНИЛУ ҚАРТОПЛЮ, ВАРИЛИ З НЕЇ КИСІЛЬ. ТАК І ВИЖИЛИ. ГОЛОД - ЦЕ СТРАШНО.

Я, КОВЕРА ТЕТЯНА СЕМЕНІВНА 1924 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . ПАМ „ЯТАЮ , ЩО ЖИЛИ МИ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ . У МАМИ З ТАТОМ БУЛО НАС 6 ДІТЕЙ , 4 ДІВЧАТ ТА 2 ХЛОПЦІ . В 1932 РОЦІ ВІД ГОЛОДУ ПОМЕР МІЙ БАТЬКО , БОРОВИК СЕМЕН ІВАНОВИЧ , ТА БРАТ СТАРШИЙ ПАВЛО . ПО ДОМІВКАХ ХОДИЛИ ВІЙСЬКОВІ УПРАВІТЕЛІ З ЧУПАМИ , ДОВБАЛИ ЦИМИ ЧУПАМИ ВСЕ , ПЕРЕВІРЯЮЧИ КОМОРИ , ЗАБИРАЮЧИ ХАРЧІ , МУКУ , ОДЯГ ХОРОШИЙ . У НАС ЗАБРАЛИ ПОРОСЯ , ЩОБ ВОНО НЕ КРИЧАЛО , РИЛО ОБЛПИЛИ ПОПІЛОМ І НАКРИЛИ ТРЯПКАМИ . ВСЕ НАГРАБОВАНЕ З ХАТ ГРУЗИЛИ НА ПІДВОДИ І ВЕЗЛИ ДО МІСЦЕВОЇ ЦЕРКВИ . ЦЕРКВА ОХОРОНЯЛАСЬ ДВОМА СОЛДАТАМИ . ЛЮДИ , ЯКІ ХОТІЛИ ПІДЙТИ ДО ЦЕРКВИ , АБО З ПІДВОДИ ВХОПИТЬ ЩО – НЕБУДЬ З ХАРЧІВ БУЛИ РОЗСТРІЛЯНІ НА МІСЦІ . КОЛИ З ЯКОЇСЬ ПРИЧИНИ УПОЛНОМОЧЕНІ НЕ ЗМОГЛИ ВИВЕЗТИ НАГРАБОВАНЕ ДО РАЙОНУ , ВОНИ ПІДПАЛИЛИ ЦЕРКВУ . НЕ ПІДПУСКАЛИ НІКОГО , ПОКИ ВСЕ НЕ ЗГОРІЛО . ЛЮДИ ПОМИРАЛИ ЦІЛИМИ СМ „ЯМИ , А СІМ „І БУЛИ ПО ШІСТНАДЦЯТЬ ЧОЛОВІК . НА ВУЛИЦЯХ СТОЯВ СМОРІД ВІД ПОМЕРЛИХ ЛЮДЕЙ . ХОРОНИТИ НЕ БУЛО КОМУ , ВСІ БУЛИ ЗНЕСИЛЕНІ ВІД ГОЛОДУ . УПОЛНОМОЧЕНІ ПІДВОДАМИ ПІД „ІЗДИЛИ ДО ХАТ , СКЛАДАЛИ МЕРТВІ ТІЛА , ВИВОЗИЛИ ЇХ ДО ПОПЕРЕДНЬО ВИРИТОЇ ВЕЛИКОЇ ЯМИ І СКЛАДАЛИ , РОЗРІВНЮЮЧИ , ЩОБ БІЛЬШЕ ВЛІЗЛО . МІЙ РОДИЧ – ІВАН КОШАРНИЙ РОЗПОВІДАВ , БУВ СВІДКОМ , ЯК ВОНИ ВИКОПУВАЛИ ЯМИ , ВИВОЗИЛИ ПІДВОДАМИ ЛЮДЕЙ , ЗАКОПУЮЧИ ТАМ ТІЛА , БУЛИ ЦІЛІ КУРГАНИ ЦИХ ПОХОВАНЬ .

ПОХОВАВШИ МОГО БАТЬКА ТА СИНА , МАТИ РАЗОМ З НАМИ , ДІТЬМИ МЕНЬШИМИ , ВИРУШАЄ ДО РОДИЧА НА НОВОМИКОЛАЇВЩИНУ , В С . ПЕРВОМАЙСЬКЕ . ДЯДЬКО ЖЕЖЕРА МУСІЙ , ДО ЯКОГО МИ ПРИЇХАЛИ , ПЕРЕЇХАВ СЮДИ ТРОХИ РАНІШЕ , ТАК , ЯК ТУТ БУЛО КРАЩЕ ЖИТТЯ НІЖ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ . МАМА МАЛА ТРОХИ ГРОШЕЙ , ЩОБ КУПИТИ ХАТУ , ШУКАЮЧИ , ДЕ ПРОДАЄТЬСЯ ХАТА , ВОНА ЗУСТРІЛА ДВОХ ЧОЛОВІКІВ , ЯКІ ЇЇ ОШУКАЛИ . СКАЗАВШИ , ЩО В СЕЛІ СТОРЧОВОМУ ПРОДАЄТЬСЯ ХАТА , ВОНИ ЗАПРОПОНУВАЛИ МАМІ ПІТИ ПОДИВИТЬСЯ ТА ВЗЯТИ З СОБОЮ ГРОШІ . ЦІ ЧОЛОВІКИ ВИВЕЛИ ЇЇ НА СТОРЧОВЕ , ЗНЯЛИ З НЕЇ ПОЯС , ЗАТЯГЛИ НА ШИЇ І ПОТЯГЛИ У БАЛКУ . МАТІР ЗАРІЗАЛИ , ЗАБРАВШИ ГРОШІ . ТАК МИ ЗОСТАЛИСЯ СІРОТАМИ У ДЯДЬКА МУСІЯ .

В ДЯДЬКА БУЛА СВОЯ ВЕЛИКА СІМ „Я , А ЩЕ НАС П „ЯТЕРО . Я І СЕСТРА ПАША ХОДИЛИ ПІД ГАНІВКУ , ЗБИРАЛИ ГНИЛУ КАРТОПЛЮ , БУР „ЯНИ , ВСЕ НАЙДЕНЕ ЖАРИЛИ І ЇЛИ . ДЕЯКИЙ ЧАС МИ ЖИЛИ У ДЯДЬКА , АЛЕ ПРОГОДУВАТИ ВІН НАС ВСІХ НЕ МІГ . НЕДАЛЕКО ВІД НАС ЖИЛА СІМ „Я БЕЗДІТНА І ДЯДЬКО ПОВІВ МЕНЕ ДО НИХ . В СІМ „І САЛАЗКІНА ВАСИЛЯ ЗАХАРОВИЧА ТА НАТАЛІЇ ГРИГОРІВНИ НЕ БУЛО ДІТЕЙ І ДЯДЬКО МУСІЙ ПОПРОХАВ ВЗЯТИ МЕНЕ ДО СЕБЕ , ВОНИ МЕНЕ І ВИХОВАЛИ . В ШКОЛУ МЕНЕ НЕ ВІДДАЛИ , А СКАЗАЛИ , ЩО ТРЕБА ЗАРОБЛЯТИ ЇСТИ . ВІДДАЛИ МЕНЕ В ДРУГЕ СЕЛО НЯНЧИТИ МАЛЕНЬКИХ ДІТЕЙ , ЗА ХАРЧІ . А МЕНІ ТАК ХОТІЛОСЬ В ШКОЛУ . ПРИЙШЛА ЯКОСЬ ДО МЕНЕ СЕСТРА ПАША І ЗАБРАЛА МЕНЕ ДОДОМУ , ЩОБ Я ПІШЛА В ШКОЛУ ВЧИТИСЬ . НОВІ БАТЬКИ НЕ ПУСКАЛИ МЕНЕ ДО ШКОЛИ , АЛЕ САМ ВЧИТЕЛЬ ЗАСТАВИВ БАТЬКА ПУСТИТИ МЕНЕ НАВЧАТИСЬ . ПІШЛА Я В ШКОЛУ В СЕЛО НОВОЛУБІНСЬКЕ , ЗАКІНЧИЛА ЧОТИРИ КЛАСИ . ТАКЕ БУЛО МОЄ ДИТИНСТВО , СТРАШНО І ЗГАДУВАТИ , НІЧОГО ХОРОШОГО .

25
Я, ПЕТРОВА (МЕЛАНКО) МАРІЯ ПЕТРОВНА 1922 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . В ЗВ'ЯЗКУ З ХВОРОБОЮ Я МАЛО ЩО ПАМ'ЯТАЮ . БАТЬКО ПРОДАВ ГАРНИХ КОНЕЙ , А КУПИВ ОДНУ ПОГАНЕНЬКУ , ЩОБ КУПИТИ ХАРЧІВ . ЇЛИ ЛИСТЯ З ЩАВЛЮ , КУРАЙ . В СІМ'Ї БУЛО НАС ТРОЄ ДІТЕЙ , ДВОЄ ПОМЕРЛО , НЕ ПАМ'ЯТАЮ ВІД ЧОГО . ШКУРИ ВІД СКОТИНИ СМАЛИЛИ , ШКРЕБЛИ , ВАРИЛИ І ЇЛИ . СІМ „Я БУЛА БІДНА , ВЗЯТЬ З НАС БУЛО НІЧОГО . МОЇ БЛИЗЬКІ РОДИЧІ ГОЛОД ПЕРЕЖИЛИ , ПОМЕРЛИХ НЕ БУЛО .

Я, ЗОЛОТАРЬОВА МАРІЯ АНДРІЇВНА 1941 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , ПАМ'ЯТАЮ , ЯК РОЗПОВІДАЛА МОЯ МАТИ ЛИСЕНКО ГАЛИНА ПЕТРОВНА 1896 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . РОДИНА НАЦІА МЕШКАЛА НА ХЕРСОНЩИНІ , СЕЛО ЛЮБИМІВКА . В НАШІЙ СІМ „І В 1933 РОЦІ ПОМЕРЛО ВІД ГОЛОДУ ДВОЄ ДІТЕЙ . МАМА ХОДИЛА ПІД СКИРДИ СОЛОМИ , ЩОБ ЗНАЙТИ ЯКЕСЬ ЗЕРНЯТКО ЯЧМЕНЮ , ЗБИРАЛА БУР'ЯНИ , ЛОВИЛА ТА ЇЛИ ХОВРАХІВ . СТАРШІ ДІТИ ВИЛАЗИЛИ НА ДЕРЕВА , ШУКАЮЧИ В ПТИЧИХ ГНІЗДАХ КРАШАНКИ . МАМА ВАРИЛА КАЛАЧИКИ В МОЛОЦІ , ТОНКОНІГ ТРАВУ . БУЛИ ТАКІ ЗЕМЛЯНІ ГОРІХИ РОСЛИ , БАЛАБОНИ НАЗИВАЛИСЬ В НАРОДІ , ТАК ЇХ ЇЛИ ЯК СИРИМИ , ТАК І ВАРЕНИМИ .

Я, КРАВЧЕНКО НІНА МИКОЛАЇВНА 1939 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . ПАМ'ЯТАЮ , ЯК РОЗПОВІДАЛА МОЯ БАБУСЯ СІРИК ЄВДОКІЯ ГРИГОРІВНА , ЩО ЖИЛА ВОНА СІМ'ЄЮ В НОВОМИКОЛАЇВЦІ . В 1932 -1933 РОЦІ ДУЖЕ БІДУВАЛИ , ЇСТИ НЕ БУЛО ЧОГО , В СІМ'Ї БУЛО 12 ДІТЕЙ . В 1933 РОЦІ ВІД ГОЛОДУ ПОМЕРЛО ШЕСТЕРО ДІТЕЙ . БАБУСЯ ХОДИЛА НА РІЧКУ ТЕРСУ , ЛОВИТИ ТУХЛУ РИБУ . ОДНОГО ЗИМОВОГО ДНЯ ПРОВАЛИЛАСЬ ПІД ЛІД , ТА СПАСЛИ ЛЮДИ . ТРЕБУВАЛИ ВЕЛИКІ НАЛОГИ , ЯКІ НЕ МОЖНА БУЛО СПЛАТИТИ . ДІТЕЙ БАГАТО , ХАРЧІВ НЕМА , А НАЛОГ ДАВАЙ . ЗАБИРАЛИ ВСЕ МАЙНО , ЩО МАЛИ , ЯКЩО НЕ МАЛИ ЧИМ ПЛАТИТИ НАЛОГ . НАЛОГ ПОВИННІ БУЛИ СПЛАЧУВАТИ ЗА КІЛЬКІСТЬ ФРУКТОВИХ ДЕРЕВ БІЛЯ ДВОРИЩА , ХОЧА ВОНИ НЕ РОДИЛИ . ЛЮДИ БУЛИ ЗАЛЯКАНІ , ПРО ТОЙ ЧАС МАЛО ХТО ЩО РОЗПОВІДАВ .

МОИСЕЄНKOVA ГАЛИНА КОРНІЇВНА 1933 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ З ТИХ 1932 - 1933 РОКІВ .

КАЧАН ВІКТОР ІВАНОВИЧ 1932 РОКУ НАРОДЖЕННЯ .
НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ З ТИХ 1932 – 1933 РОКІВ .

Я , КАЧАН НАДІЯ МИХАЙЛІВНА 1939 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , ХОЧУ СКАЗАТИ ,
ЩО МОЯ МАТИ ВАРІЧ ЄЛИЗАВЕТА ІВАНІВНА 1904 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , В
1932 РОЦІ МЕШКАЛА В СЕЛІ ПІДГОРНЕ НОВОМИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ . В
СІМ'Ї БУЛО 8 ДІТЕЙ . РОЗПОВІДАЛА МАМА , ЩО БУВ ВАЖКИЙ ЧАС ,
ПРАЦЮВАЛИ ЗА ТРУДОДНІ , ПЛАТИЛИ ВЕЛИКІ НАЛОГИ . В СІМ'Ї З ГОЛОДУ
НІХТО НЕ ПОМЕР , ВСІ ВИЖИЛИ . РОЗПОВІДАЛА , ЩО В 1932 РОЦІ БУВ
ВЕЛИКИЙ НЕВРОЖАЙ НА КАРТОПЛЮ , АЛЕ ВЖЕ В 1933 РОЦІ БУВ ДОБРИЙ ,
ГАРНИЙ ВРОЖАЙ НА ВСІ КУЛЬТУРИ . ПОСАДИЛИ КАРТОПЛЮ РОЗМІРОМ З
ГОРОХ , А ЗІБРАЛИ П'ЯТЬ ПІДВОД .

Я, БОЙКО АНАСТАСІЯ ТЕРЕНТІВНА 1943 РОКУ НАРОДЖЕННЯ ХОЧУ РОЗПОВІСТИ ПРО МОЮ БАБУСЮ КЛИМЕНКО ЛУКЕРІЮ МИФОДІВНУ 1896 РОКУ НАРОДЖЕННЯ. В 1932 РОЦІ БАБУСЯ МЕШКАЛА В СЕЛІ АНДРІВКА МАКАРІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ РАЗОМ ЗІ СВОЇМ ЧОЛОВІКОМ ТА 5 ДІТЬМИ. МАЛИ ТРИШКИ ЗЕМЛІ, ВЕЛИ ГОСПОДАРСТВО. В 1932 РОЦІ ЗІБРАЛИ НЕ ПОГАНІЙ ВРОЖАЙ, АЛЕ ПРИЙШЛИ ВІЙСЬКОВІ ЛЮДИ ДО ХАТИ І ВИБРАЛИ ВСЕ, НІЧОГІСІНЬКО НЕ ЗОСТАВИВШИ. ЗНАЙШЛИ В ПЕЧІ ТРИШКИ ПШОНА В ГОРЩИКУ, І ТЕ ЗАБРАЛИ, НЕ ДИВЛЯЧИСЬ, ЩО НА ПЕЧІ СИДИЛО 5 ДІТЕЙ. ПОЯСНИВШИ, ЩО ЦЕ НАЛОГ-КОНТРАКТАЦІЯ НАЗИВАВСЯ. ПЕРШУ ЗИМУ ПРОЖИЛИ ЗАРАДИ ТОГО, ЩО МІНЯЛИ ОДЯГ НА ХАРЧІ, ТОЙ ПЕРЕЖИЛИ. НА ПОЧАТКУ ВЕСНИ 1933 РОКУ МІНЯТИ ВЖЕ НЕ БУЛО ЧОГО, НЕ БУЛО ЧИМ СІЯТИ ЗЕМЛЮ І ГОРОДИНУ. ЇЛИ ТРАВУ, ЯКА ЩЕ ТІЛЬКИ ПОЧАЛА ВІДРОСТАТИ. В СІМ'Ї ПОЧАЛИ ВСІ ПУХНУТИ З ГОЛОДУ, ВМЕРЛО ДВОЄ ДІТЕЙ. БАБУСЯ БУЛА У ВІДЧАІ, ВІД БЕЗВИХІДДЯ НЕ МОГЛА НАЙТИ СОБІ МІСЦЯ. ЛЮДИ В СЕЛІ БУЛИ ДОВЕДЕНІ ДО ТОГО, ЩО ПОЧАЛИ ЇСТИ СВОЇХ ПОМЕРЛИХ ДІТЕЙ. В СЕЛІ НЕ ЧУЛОСЯ НІ ГОЛОСУ СОБАКИ НІ КОТА, ЇЛИ ВСЕ. СУСІДСЬКА СІМ'Я З СЪОМА ДІТЬМИ ПОМЕРЛИ, ХОЧА ЗАРІЗАЛИ КОРОВУ, АЛЕ БУЛО ВЖЕ ПІЗНО, БЕЗСИЛІ, ДОВЕДЕНІ ДО КРАЮ, ПУХЛІ, НЕ ЗМОГЛИ ПЕРЕЖИТИ ЦЕЙ ГОЛОД. ХОРОНИЛИ ПОМЕРЛИХ ПРЯМО НА ПОДВІР'Ї, НА ГОРОДІ, НЕ БУЛО СИЛ ХОВАТИ НА ЦВИНТАРІ ТА І ВЕЗТИ. З СІМ'Ї ВИЖИЛИ ТІЛЬКИ МОЯ БАБУСЯ, МОЯ МАМА, РЕШЕТНИК МАРІЯ ФЕДОСІВНА 1921 РОКУ НАРОДЖЕННЯ ТА МІЙ ДЯДЬКО, ТОБТО З 5 ДІТЕЙ ЗОСТАЛОСЯ ТІЛЬКИ ДВОЄ. ЗОСТАЛИСЯ ЖИВІ, ДЯКУЮЧИ РІДНОМУ БАБУСИНОМУ ДЯДЬКОВІ, ЯКИЙ ПОЧАВ ДАВАТИ БАБУСИ ПО ПІВ ЛІТРИ МОЛОКА ТА ЯКУСЬ ЛІСОВУ ТРАВУ, ЯКУ ВАРИЛИ В МОЛОЦІ В ВИДІ КАШІ. ВІДРИВАЮЧИ ВІД СВОЄЇ СІМ'Ї, ДОПОМІГ СВОЇМ РІДНИМ ПЕРЕЖИТИ ТОЙ ТЯЖКИЙ ЧАС.

БАБУСИНА РІДНЯ, КОЛИ ПРИЙШЛИ ВІДБИРАТИ МАЙНО ВІЙСЬКОВІ, НЕ ПУСТИЛА ЇХ ДО ХАТИ. ЗА НЕПОКОРУ ВЛАДІ ВСЯ СІМ'Я З ДІТЬМИ БУЛА ЗААРЕШТОВАНА. ПОТІМ, ЧЕРЕЗ БАГАТО РОКІВ З'ЯСУВАЛОСЯ, ЩО СІМ'Ю ВИВЕЗЛИ НА РУДНИКИ. ВОНИ І БАГАТО ІНШИХ БУЛИ ПОГРУЖЕНІ В ЕШЕЛОНІ І ВІДПРАВЛЕНІ ПІД КОНВОЄМ ДАЛЕКО НА СИБІР. ПРАЦЮВАТИ НА РУДНИКАХ ЗАСТАВЛЯЛИ І МАЛИХ ДІТЕЙ

ТЕРНОВА КЛАВДІЯ ПИЛИПІВНА 1933 РОКУ НАРОДЖЕННЯ.
НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ.

ШУТЬ ЗІНАІДА ПИЛИПІВНА 1931 РОКУ НАРОДЖЕННЯ
НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЮ.

Я, ВАРНЯГА ЄВДОКІЯ МИТРОФАНІВНА 1929 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, РАЗОМ З БАТЬКАМИ ПЕРЕЇХАЛИ СЮДИ З КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 1933 РОЦІ. ТУТ ЖИЛИ МОЇ ТІТКИ, ТОМУ Й ПРИЙШЛОСЯ ЇХАТИ СЮДИ. ПРИЇХАЛИ СЮДИ ДІД МІЙ, БАТЬКО, МАТІР І НАС П'ЯТЕРО ДІТЕЙ. У ТІТКИ СТОЯВ КУРІНЬ, А ЗА КУРЕНЕМ ПРИСТРОЄЧКА, МЕТР НА МЕТР, ТУДИ МИ І ПОСЕЛИЛИСЬ. МАМА ХОДИЛА ДО РАДГОСПУ НА П'ЯТУ, НА РОБОТУ. МІ-ДІТИ, НЕ БАЧИЛИ, КОЛИ МАМА ПРИХОДИТЬ З РОБОТИ, КОЛИ ЙДЕ. ТІЛЬКИ РАНО-ВРАНЦІ НА СТОЛІ ЛЕЖАВ КУСЕНИЧОК ХЛІБА НА ВСІХ П'ЯТЮХ. КОЖНОГО РАЗУ, ЙШОВШИ НА РОБОТУ, МАМА БЛАГАЛА ГОСПОДА БОГА, ЩОБ ГОСПОДЬ ПОСЛАВ ЇЙ ХОТЬ КРИХТУ ХЛІБА І ОДНОГО ДНЯ МАМА ЗНАЙШЛИ НА ДОРОЗІ ЧЕТВЕРТИНКУ КОРЖА. МАБУТЬ ХТОСЬ ЗАГУБИВ, АЛЕ МАМА БУЛА ДУЖЕ РАДА. ДОВГИЙ ЧАС МАМУ НЕ ПРИЙМАЛИ В КОЛГОСП, А МАМА ДУЖЕ ПРОСИЛА ТА ПЛАКАЛА, БО МАЛА 5 ДІТЕЙ, ЯКІ ПРОЖАЛИ ЇСТИ. ЗЖАЛІВШИСЬ, МАМУ БУРУТЬ НА РОБОТУ КУХАРКОЮ, ВАРИТИ РОБОЧИМ ОБІД, ТО І ПРИНОСИЛА НАМ ТЕ, ЩО ПРИГОРИТЬ ДО ДНА КАЗАНА. В 1933 РОЦІ БУЛО МЕНІ 4 РОЧКИ. ПАМ'ЯТАЮ, СИДЖУ НА ЛАВІ, А В МЕНЕ НОГИ, ЯК КОЛОДИ, ТА КАЖУ МАМІ: „МАМА, ГЛЯНЬТЕ, ЯКІ В МЕНЕ СПРАВНІ НОГИ!“ А МАМА ТІЛЬКИ СЛЪЗИ ВИТИРАЮТЬ, ТА ПРИГОРТАЮТЬ МЕНЕ. МІЙ БРАТ МИХАЙЛО ПАС В НАЙМАХ СВИНЕЙ ЗА ХАРЧІ, ОДНОГО РАЗУ БІГ ДОДОМУ ЧЕРЕЗ ГОРОД НАШОЇ ТІТКИ, ЩО МИ ЖИЛИ І ЗІРВАВ ПІРЦЕ ЦИБУЛІ. ЗА ЦЕ НАШУ СІМ'Ю ВИГНАЛИ З ПРИСТРОЄЧКИ, В ЯКІЙ МИ ЖИЛИ. ОДЯГНУТИ ЧОГО НЕ БУЛО, ІЗ ШМАТКА ПОЛОТНА ПОШИЛА МАМА МЕНІ ТА СЕСТРІ САНІ СОРОЧЕЧКИ, ЩО ТІЛЬКИ ТІЛО ПРИКРИВАЮТЬ. ПОПЕРЕ МАМА ЇХ ВНОЧІ, А ВРАНЦІ МИ ЗНОВУ ЇХ ОДЯГАЄМО. СТАРША СЕСТРА ОЛЯ ВОДИЛА НАС МЕНЬШИХ ДО ДИТЯЧОГО ПРИЮТУ, ДЕ ДІТЯМ ВИДАВАЛИ ПО МАЛЕНЬКОМУ КУСЕНИЧКУ ХЛІБА ГРАМ 50. А Я НЕ ЇМ САМА, ХОТІЛА НЕСТИ МАМІ, А ДІТКИ ІНШІ ЇДЯТЬ, Я Ї СОБІ ПОЧНУ ЦИПАТИ, ТА Ї ДОЩИПАЮСЯ ПОКИ НЕ З'ЇМ, ЇЛИ МЕЛЕНИЙ МАГАР, ЛЮБДУ, ШАВЕЛЬ. НЕ ДАЙ БОГ НІКОМУ ТАКЕ ПЕРЕЖИТИ, ЩО МИ ПЕРЕЖИЛИ. В НАШІЙ СІМ'І НІХТО З ГОЛОДУ НЕ ПОМЕР, ВСІ ВИЖИЛИ.

Я, ВАРНЯГА ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ 1930 РОКУ НАРОДЖЕННЯ РАЗОМ З СІМ'ЄЮ ПРИЇХАЛИ СЮДИ (ЗАРАЗ СЕЛО НОВОВОЛОДИМИРІВКА) З КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ. ТУТ БУВ СТЕП, АЛЕ ЛЮДИ ПОСЕЛЯЛИСЬ, ВЕЛИ ГОСПОДАРСТВО. ПРИЇЗДИЛИ З ШКРЯБАКАМИ, ПЛУГАМИ, ДЕЯКІ МАЛИ КОНЕЙ. КІНЬМИ ОБРОБЛЯЛИ ЗЕМЛЮ. В ТОЙ ЧАС, ЯК РОЗПОВІДАВ МІЙ БАТЬКО, ВІДНІМАЛИ В ЛЮДЕЙ ВСЕ- ХАРЧІ, ТЕПЛІЙ ГАРНИЙ ОДЯГ, СКОТИНУ. ЗОСТАВШИСЬ БЕЗ НІЧОГО, ЛЮДЯМ БУЛО ДУЖЕ ТЯЖКО. ЇЛИ, ЩО ПОПАЛО, ЩАВЕЛЬ, ЛОБОДУ, МАГАР. В НАШІЙ СІМ'І НІХТО З ГОЛОДУ НЕ ПОМЕР, ВСІ ВИЖИЛИ.

Я, БЕНДІОГ ОЛЕНА ЯКІВНА 1928 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, ПРОЖИВАЮ В СЕЛІ НОВОВОЛОДИМИРІВКА. ПАМ'ЯТАЮ З РОЗПОВІДЕЙ, КАПКАН ПЕЛАГЕЇ МИТРОФАНІВНИ, МОЄЇ МАМИ, ЩО В ЦЕЙ ЧАС ТРИ РОКИ НЕ РОДИЛА ЗЕМЛЯ, НЕ БУЛО ВРОЖАЮ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ КУЛЬТУРИ. АЛЕ ДЕРЖАВА ПІДТРИМУВАЛА ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ, А МОЯ СІМ'Я БУЛА ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ, ДАВАЛИ ПОСІВНИЙ МАТЕРІАЛ. ЛЮДИ СЮТЬ, А ВРОЖАЮ НЕМА. ТАК І ЖИЛИ. АЛЕ ТРЕБА БУЛО ПОВЕРТАТИ БОРГИ, А ПОВЕРТАТИ НІЧИМ. ПРИХОДИЛИ ЛЮДИ, ЗАБИРАЛИ ХЛІБ У ТИХ, ХТО ЩОСЬ СХОВАЄ. ТУТ БУВ СТЕП, ЛЮДИ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ ЖИЛИ В ЗЕМЛЯНКАХ. В 32-33 РОКИ ЖИЛИ ДУЖЕ ТЯЖКО, ЇЛИ ЛОБОДУ, КУРАЙ, МАГАР, ЩАВЕЛЬ. ХЛІБА ЯК ТАКОГО НЕ БУЛО ЗОВСІМ. З НАШОЇ СІМ'І НІХТО НЕ ПОМЕР З ГОЛОДУ, ВСІ ВИЖИЛИ.

Я, СІРЯК ЄВДОКІЯ ЛУК'ЯНІВНА 1926 РОКУ НАРОДЖЕННЯ РОДОМ З ЧЕРЕГІВЩИНИ. У 1928 РОЦІ МОЇ ТАТО Й МАМА ПЕРЕСЕЛИЛИСЬ В ЦІ МІСЦЯ З ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ. СПОЧАТКУ ЖИЛИ У СЕЛІ НОВОЛУБІНСЬКОМУ, А ПОТІМ В СЕЛІ НОВОВОЛОДИМИРІВКА ПОБУДУВАЛИ КУРІНЬ. В ТІ ЧАСИ ТУТ БУВ СТЕП І ЛЮДИ ТІЛЬКИ НО ПОЧИНАЛИ НАСЕЛЯТИ ЦЕ МІСЦЕ. В 33 РОКАХ ЖИЛИ ДУЖЕ ТЯЖКО, ЇЛИ ЩО ПРИЙДЕТЬСЯ, КУРАЙ, ЩАВЕЛЬ, МАГАР (ТРАВА). ЗНАШОЇ СІМ'І НІХТО З ГОЛОДУ НЕ ПОМЕР.

Я, ТЕРНОВА МАРІЯ СТЕПАНІВНА 1920 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, ПРОЖИВАЮ ЗАРАЗ В СЕЛІ НОВОВОЛОДИМИРІВКА .РАЗОМ З БАТЬКАМИ ПРИЇХАЛИ В ЦІ МІСЦЯ З КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ СЕЛО БОЛТИШКА ШУКАЮЧИ КРАЩОГО ЖИТТЯ ТА СПАСІННЯ ВІД ГОЛОДУ . У МАМИ З ТАТОМ БУЛО НАС ДВОЄ ДІТЕЙ , ЖИЛИ ТЯЖКО . ТУТ БУВ СТЕП , БАТЬКИ ВИРИЛИ ЗЕМЛЯНКУ , В НІЙ І ЖИЛИ .ЇЛИ ЩАВЕЛЬ , ЛОБОДУ , МАГАР , ЛОВИЛИ ХОВРАХІВ НА БАЛКАХ . ЖИЛИ ТАК , ЩО НЕ ХОЧЕТЬСЯ І ЗГАДУВАТИ .

Я, ТАРАСЕНКО ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРІВНА НАРОДИЛАСЯ В 1931 РОЦІ В СЕЛІ ШЕВЧЕНКОВО НИНІ СЕЛО КАШТАНІВКА . МАМА РОЗПОВІДАЛА , ЩО ЖИЛИ ТЯЖКО В ТІ ЧАСИ . ЇЛИ ЛОБОДУ , МАГАР . ЛЮДИ ПУХЛИ З ГОЛОДУ . ТАК , ЯК Я БУЛА МАЛЕНЬКОЮ , НЕ МОЖУ ПАМ'ЯТАТИ НІЧОГО , БІЛЬШЕ РОЗПОВІСТІ НЕ МАЮ ЗМОГИ .

Я, КУЛИК НАДІЯ ТРОХИМІВНА 1924 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, ПАМ'ЯТАЮ , ЩО БУЛО НАС У БАТЬКІВ ЧЕТВЕРО ДІТЕЙ : МАМА ПРАЦЮВАЛА КУХАРКОЮ , І ЩО ЧОТУВАЛА ПРИНОСИЛА ТРИШКИ ДОДОМУ . В 1932 РОЦІ ПРИХОДИЛИ ЯКІСЬ ЛЮДИ , ШУКАЛИ ЛИШКИ ХАРЧІВ , ЗАБИРАЛИ ВСЕ , ЩО ЗНАЙДУТЬ . МАМА ХОВАЛА В ПЕЧІ КУКУРУЗУ , ТА ТАК , ЩОБ НЕ ЗНАЙШЛИ . В ГНОЯЦІ ЗАРИЛА МІШОК З КРУПАМИ . ТАК МИ ПЕРЕЗИМУВАЛИ . ВЕСНОЮ ЇЛИ ТРАВУ , ЦВІТ ОКАЦІ , КУРАЇНУ . З СІМ'Ї НІХТО НЕ ПОМЕР . ТАК І ВИЖИЛИ , ДЯКУЮЧИ МАМІ . ЩЕ ХОДИЛИ ПО ПОЛЯМ ЗБИРАЛИ КАЧАНИ КУКУРУДЗИ , ОРИХИ ЗЕМЛЯНІ .

МАСЛЕНКО НАДІЯ ПРОКОПІВНА 1929 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ З ТИХ ЧАСІВ .

ЗАВГОРОДНЯ ВІРА ПИЛИПІВНА 1926 РОКУ НАРОДЖЕННЯ . У МАМИ З ТАТОМ БУЛО НАС ТРОЄ ДІТЕЙ . КОЛИ ПОЧАВСЯ ГОЛОД В 1932 РОЦІ , БАТЬКИ МІНЯЛИ ОДЯГ НА ХАРЧІ . БАТЬКО ЗАРОБИВ МІШОК КАРТОПЛІ , ПРИЙШЛИ ЯКІСЬ ЛЮДИ , ЗНАЙШЛИ , БАТЬКА І МАТІР ДУЖЕ ПОБИЛИ , ЗАБРАВШИ З ХАТИ ВСЕ , ЩО БУЛО . ЇЛИ КУРАЇ , СЛИЗЬКУ ЯКУСЬ ТРАВУ , ЛОБОДИ МАЙЖЕ НЕ БУЛО , БО ЛЮДИ ВСЕ РВАЛИ . МИ - ДІТИ ХОДИЛИ ПРОСИТИ ПО ЛЮДЯМ , АЛЕ ЩО ПРОСИТИ , ЯК НІЧОГО НІ В КОГО НЕ БУЛО . ПОМЕР З ГОЛОДУ МІЙ МАЛЕНЬКИЙ БРАТИК АЛЬОША , А

СТАРШОМУ БРАТУ ХТОСЬ ДАВ СЕРЕДИНУ ГАРБУЗА , ВІН З ОПАЛУ ПОЇВ І ПОМЕР . ВАЖКІ ЧАСИ БУЛИ .

ЗАВГОРОДНІЙ ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ 1928 РОКУ НАРОДЖЕННЯ .
НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ .

РОЗСОХА МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ 1926 РОКУ НАРОДЖЕННЯ.
НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ .

ЗАГОРІЙ ЄВДОКІЯ ГРИГОРІВНА 1932 РОКУ НАРОДЖЕННЯ.
НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ . С. НОВОВОЛОДИМИРІВКА .

ГАРМАШ ГАННА СЕМЕНІВНА 1931 РОКУ НАРОДЖЕННЯ.
НІЧОГО НЕ ПАМ'ЯТАЄ .

Я ,, АНІЩЕНКО РАЇСА СЕРГІЇВНА 1957 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , ДОЧКА ТАРАН ГАННИ ТИМОФІЇВНИ 1924 РОКУ НАРОДЖЕННЯ , ПАМ'ЯТАЮ ЗІ СЛІВ МАМИ , ЩО МОЯ БАБУСЯ ТАРАН ОЛЕКСАНДРА МИКОЛАЇВНА 1899 РОКУ НАРОДЖЕННЯ РАЗОМ З ЧОЛОВІКОМ ТА ТРЬОМА ДІТЬМИ МЕШКАЛИ В СЕЛІ ВЕСЕЛИЙ ГАЙ . В ТЯЖКОМУ 1932 РОЦІ , КОЛИ РОЗПОЧАВСЯ ГОЛОД БАБУСЯ ОЛЕКСАНДРА МИКОЛАЇВНА ВІДДАЛА ДІТЕЙ В НАЙМИ , НЯНЧИТИ МАЛИХ ДІТЕЙ В СОФІЇВКУ (М. ВОЛЬНЯНСК) . В 1933 РОЦІ З МІСТА ДНІПРОПЕТРОВСЬК ПРИЇХАВ РОДИЧ В ЯКИХОСЬ СПРАВАХ , ПОБАЧИВШИ МОЮ МАМУ ЗМУЧЕНУ ТА ХУДЕНЬКУ (В ТОЙ ЧАС МАМА БУЛА ВДОМА , ТАК , ЯК І ТІ ГОСПОДАРИ , В ЯКИХ ВОНА ПРАЦЮВАЛА НЕ МАЛИ ВЖЕ ЗМОГИ ГОДУВАТИ ЇЇ) ЗАБИРАЄ ЇЇ ДО СЕБЕ В ДНІПРОПЕТРОВСЬК . ТАМ МАМА ТЕЖ ДОГЛЯДАЛА МАЛЕНЬКИХ ДІТОК РОДИЧА . ДЯДЬКО ДОПОМІГ ПЕРЕЖИТИ ТЯЖКІ ЧАСИ ГОЛОДУ СВОЇМ РІДНИМ . В НАШІЙ СІМ'Ї НІХТО ВІД ГОЛОДУ НЕ ПОМЕР , ВСІ ВИЖИЛИ .

21

Я, ДАНИЛЬЧЕНКО ВАСИЛЬ ЗІНОВІЙОВИЧ 1929 РОКУ НАРОДЖЕННЯ. ПАМ'ЯТАЮ, ЩО МОЯ МАТИ - ВАРАКУТА АННА КАСЬЯНІВНА 1886 РОКУ НАРОДЖЕННЯ ТА БАТЬКО - ЗІНОВІЙ ЛОГВИНОВИЧ 1882 РОКУ НАРОДЖЕННЯ, ПРОЖИВАЛИ В СЕЛІ ГАНІВКА (ЗАРАЗ НЕМА) МАЛИ 5 ДІТЕЙ. МІЙ ДІД ЛОГВИН ПРАЦЮВАВ У ПАНА МІЛЛЕРА, НА ДОПОМОГУ БРАВ З СОБОЮ І МОЛОДОГО БАТЬКА МОГО. ПАН ДОБРЕ ВІДНОСИВСЯ ДО РОБІТНИКІВ. ПРИ ПОТРЕБІ ВСІМ ДОПОМАГАВ. БАЧУЧИ, ЩО БАТЬКО ТЯМУЧИЙ І ДОБРИЙ РОБІТНИК, ПАН НАЙМАЄ З СЕЛА КЕРПОТІВКА ВЧИТЕЛЯ, ЩОБ НАВЧИТИ МОГО БАТЬКА ГРАМОТИ. ЗАВДЯКИ ПАНОВІ, БАТЬКО ЗАКІНЧИВ ДВА КЛАСИ. НАВЧИВСЯ ЧИТАТИ, ПИСАТИ, ДОБРЕ ЛІЧИТИ. ЗА ХОРОШУ РОБОТУ ПАН ДАВ ДІДУ ЛОГВИНУ ПАРУ КОНЕЙ, ВІЯЛКУ, КОСАРКУ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРСТВА. СІМ'Я ДОБРЕ СТАЛА НА НОГИ. ДОБРЕ ГОСПОДАРЮВАЛА НА СВОЇЙ ЗЕМЛІ. ПРИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ ДІД ВІДДАЄ МАЙНО В КОЛГОСП САМ, НЕ ЧЕКАЮЧИ, ЩО ПРИЙДУТЬ ТА ВІДБЕРУТЬ. В ТЯЖКОМУ 32 РОЦІ ПО ВСІХ ХУТОРАХ ХОДИЛИ ЛЮДИ З КГБ, ЗАБИРАЮЧИ ХАРЧІ, ЗЕРНО НА СЕМЕНО, МУКУ, КРУПИ. НЕ ОБМИНУЛИ ВОНИ І ГАНІВКУ. В САДУ БІЛЯ ВИШНІ БАТЬКО ВСТИГ ЗАКОПАТИ КІЛЬКА МІШКІВ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ. ЗВЕРХУ ЗАСИПАЛИ ТРАВОЮ ТА УСЯКИМ СМІТТЯМ. МАТИ НОЧАМИ ВАРИЛА ПШЕНИЦЮ ЇСТИ, ЩОБ ДО РАНКУ І ПІЧ ОХОЛОЛА. ЇЛИ ВСЕ, І КУРАЙ, ГНИЛИЙ БУРЯК, ЛОВИЛИ ГОРОБЦІВ. ТЯЖКО БУЛО, АЛЕ ВСІ ВИЖИЛИ. В ГАНІВЦІ ВІД ГОЛОДУ НІХТО НЕ ПОМЕР. АЛЕ ОДНОЇ НОЧІ ПРИЇХАЛИ З КГБ ЛЮДИ І ЗАБРАЛИ ОДНОСЕЛЬЧАНІНА ПАВЛЕНКА ФЕДІРА БЕЗ УСЯКИХ ПОЯСНЕНЬ. ДОДОМУ ВІН НЕ ПОВЕРНУВСЯ, ЙОГО ДОЛЯ НЕВІДОМА. ЛЮДИ БОЯЛИСЯ СКАЗАТИ ЧОГО ЛИШКОМ, ТАКІ БУЛИ ЧАСИ. ЛЮДИ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ТОЙ ЧАС І ЗАРАЗ НЕ ХОЧУТЬ ЗГАДУВАТИ І НЕ НАСМІЛЮЮТЬСЯ ЩОСЬ РОЗПОВІСТИ.

Я, АВРАМЕНКО ПАРАСКОВІЯ ВАСИЛІВНА 1934 РОКУ НАРОДЖЕННЯ. ПАМ'ЯТАЮ, ЯК РОЗПОВІДАЛА МОЯ МАМА - ГРІЗЄВА ПОЛІНА ЗАХАРІВНА 1901 РОКУ НАРОДЖЕННЯ. МАЛА ВОНА НА ТОЙ ЧАС ТРОЄ ДІТОК. СІМ'Я ПРОЖИВАЛА В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ, БУВ СТРАШНИЙ ГОЛОД В 1933 РОЦІ. ЛЮДИ ПУХЛИ І МЕРЛИ З ГОЛОДУ. МАМА З ДІТЬМИ ПЕРЕЇЗДИТЬ В НОВОМИКОЛАЇВСЬКИЙ РАЙОН. ТУТ ЗБИРАЛИ НА ПОЛЯХ КУКУРУДЗУ, МОЛОЛИ ТА ЇЛИ. ПУХЛІ БУЛИ, АЛЕ ВИЖИЛИ. КАЗАЛА МАТИ, ЩО В ТІ ЧАСИ ТРИ РОКИ НЕ РОДИЛА ЗЕМЛЯ. БУВ ВЕЛИКИЙ НЕВРОЖАЙ.

ВЕСЕЛОГАЇВСЬКИЙ
СІЛЬСЬКИЙ ГОЛОВА:

О.Г.ЛИСЕНКО